

THE IDEA OF HONESTY AND JUSTICE IN THE WORK OF GAFUR GHULAM.

Mehrojbek Maxmudov

Student of Tashkent state university of law, Faculty of International law and comparative law

Email: mehrojbekmaxmudov3355@gmail.com

Abstract. Writing about the idea of honesty and justice in the work of Uzbek poet Gafur Ghulam offers an insightful exploration into the cultural and literary landscape of Uzbekistan. Gafur Ghulam, a prominent figure in Uzbek literature, has left a profound mark through his poetry, which often delves into themes of morality, integrity, and social justice.

Central to Gafur Ghulam's poetry is the concept of honesty, both as a personal virtue and a societal imperative. Through his verses, he portrays honesty as a fundamental aspect of human character, essential for leading a fulfilling and righteous life. Ghulam's poetry often celebrates the integrity of individuals who adhere to their principles, even in the face of adversity.

In this scientific article, we are entitled to analyse the above two concepts in the work of Gafur Ghulam and make some conclusions at the end.

Keywords: Gafur Ghulam, XX century Uzbek literature, justice and honesty.

G'AFUR G'ULOM IJODIDA HALOLLIK VA ADOLAT G'OYASI.

Anotatsiya. O'zbek shoiri G'afur G'ulom ijodidagi rostgo'ylik va adolat g'oyasi haqida yozish O'zbekiston madaniy va adabiy manzarasini chuqur o'rganish imkonini beradi. O'zbek adabiyotining ko'zga ko'ringan namoyandasi G'afur G'ulom ko'pincha axloq-odob, to'g'rilik, ijtimoiy adolat mavzulariga chuqur kirib borgan she'riyatida chuqur iz qoldirgan.

G'afur G'ulom she'riyatining markazida halollik tushunchasi ham shaxsiy fazilat, ham jamiyat talabi hisoblanadi. U o'z she'rlari orqali halollikni inson fe'l-atvorining asosiy jihati bo'lib, to'liq va solih hayot kechirish uchun zarur bo'lgan jihat sifatida tasvirlaydi. G'afur G'ulom she'riyatida ko'pincha qiyinchiliklarga qaramay o'z tamoyillariga sodiq qolgan shaxslarning halolligi tarannum etiladi.

Ushbu ilmiy maqolada G'afur G'ulom asarlaridagi shu ikki jihat aks etgan tasvirlar va holatlar tahlil qilinadi va ular yuzasidan xulosalar chiqariladi.

Kalit so'zlar: G'afur G'ulom, XX asr O'zbek adabiyoti, halollik va adolat.

I. Kirish

G'afur G'ulom o'zbek ilm-fanining yuksak namoyandasi bo'lib, adabiyot va odob-axloq haqidagi chuqur mulohazalari bilan e'zozlanadi. 1903-yilda Toshkent shahrida tug'ilgan G'afur G'ulomning olim va shoir sifatidagi yo'li 20-asr O'rta Osiyoning shov-shuvli manzaralarini bosib o'tdi. Uning asarlari kitobxonlar orasida hamon aks-sado berib, insoniy holat haqida o'tkir mulohazalarni taqdim etadi.

Bu tezis G'ulom ijodidagi rostgo'ylik va adolatning tematik asoslarini chuqurroq ochib beradi, uning tafakkurining nozik tomonlarini va ularning o'zbek ilmiga ta'sirini ochishga intiladi. Asosan, ushbu tadqiqotga turtki beradigan tadqiqot savoli: G'afur G'ulom o'z adabiy asarlarida halollik va adolat tushunchalarini qanday tasavvur qiladi va ifodalaydi?

Ushbu tadqiqotdan ikki maqsad ko'zlangan: birinchidan, G'afur G'ulom ijodining falsafiy va axloqiy jihatlarini yoritish, uning halollik va adolatni axloqiy imperativlar sifatida tushunishini yoritish; ikkinchidan, G'afur G'ulomning ushbu mavzularni o'rganishga qo'shgan hissalarini nozik tahlil qilish orqali o'zbek adabiyotining kengroq muhokamasiga hissa qo'shish.

Ushbu maqsadlarga erishish uchun ushbu tezisda adabiy tahlil, tarixiy kontekst va madaniyatshunoslikka asoslangan ko'p tarmoqli yondashuv qo'llaniladi. Birlamchi manbalarga G'afur G'ulomning she'rlari, insholari va ilmiy asarlari kiradi, ular uning fikr va e'tiqodlari haqida bevosita ma'lumot beradi. Ikkilamchi manbalar G'afur G'ulom qalamiga mansub qalamkashlarning tanqidiy tahlillarini, shuningdek, O'rta Osiyo adabiyoti kontekstida halollik va adolatning ilmiy talqinlarini o'z ichiga oladi.

Ushbu tadqiqot G'afur G'ulom ijodini ana shu uslubiy ob'ektiv nuqtai nazardan o'rganib, uning falsafiy dunyoqarashi va uning o'zbekshunoslikka ta'sirini har tomonlama tushunishni maqsad qilgan. Ushbu tezis G'afur G'ulomning intellektual merosida halollik va adolatning o'zgarmas dolzarbligini chuqur tahlil va chuqur talqin qilish orqali yangicha yoritishga intiladi.

II. Adabiyot manbalarini haqida umumiy ma'lumot: adabiy sharh.

G'afur G'ulom ijodiga bag'ishlangan ilmiy ma'ruzalar uning asarlariga singib ketgan halollik va adolat mavzulari haqida qimmatli fikrlarni beradi. Mavjud adabiyotlarni ko'rib chiqish G'afur G'ulom ijodida ushbu mavzularning markaziy o'ringa ega ekanligi borasida olimlar o'rtasida yakdil fikr borligini ko'rsatadi.

Jumladan, professor Amina Ahmedova G‘afur G‘ulom she‘riyati haqidagi tahlilida shoirning axloqiy ikkilanishlar va axloqiy to‘g‘rilik bilan bandligini alohida ta‘kidlaydi . Ahmedova G‘afur G‘ulom she‘rlari ko‘pincha axloqiy allegoriya vazifasini o‘taydi, halollik va adolatning insonlar o‘rtasidagi munosabatlari va jamiyat dinamikasidagi oqibatlarini o‘rganadi.

Qolaversa, professor Jamshid Jabborov o‘zbek adabiyotini qiyosiy tadqiq etishda G‘afur G‘ulomning halollik va adolatga munosabati bilan boshqa Markaziy Osiyo adiblari asarlaridagi shunga o‘xshash mavzular o‘rtasida o‘xshashliklarni keltirib chiqaradi . Jabborov tahlili G‘ulomning axloqiy tashvishlarining universalligini ta‘kidlab, ularning madaniy va tarixiy sharoitlarda qanday aks sado berishini ko‘rsatadi.

Bundan tashqari, G‘afur G‘ulomning halollik va adolat haqidagi g‘oyalarini taniqli o‘zbek faylasufi Abdurauf Fitrat kabi olimlarning g‘oyalari bilan qiyosiy tahlil qilish o‘zbek intellektual nutqidagi qarashlar xilma-xilligiga oydinlik kiritadi . Bu qiyosiy yondashuv G‘ulomning o‘zbekshunoslikda axloqiy tamoyillarni o‘rganishga qo‘shgan beqiyos hissasi haqidagi tushunchamizni boyitadi, ayni paytda uning zamondoshlari bilan yaqinlashuv va ajralish nuqtalarini ko‘rsatadi.

III. G‘afur G‘ulom ijodida halollik g‘oyasi.

G‘afur G‘ulomning o‘z ijodida rostgo‘ylik haqidagi izlanishlari o‘zbek jamiyatining ma‘naviyatiga chuqur kirib boradi. Uning she‘riyati va nasrida halollik asosiy fazilat sifatida namoyon bo‘ladi, u o‘zining ichki qadriyati va shaxs xarakterini shakllantirishdagi roli bilan e‘zozlanadi. G‘afur G‘ulomning rostgo‘ylik haqidagi tushunchasi shunchaki rostgo‘ylikdan tashqarida; u hayotning barcha jabhalarida halollik, samimiylik va oshkoralikni qamrab oladi.

G‘afur G‘ulom o‘zining “Halol odam” she‘rida bosh qahramonni rostgo‘ylik timsoli, qiyinchiliklarga duch kelsa ham o‘z tamoyillariga sobit bo‘lgan shaxs sifatida ko‘rsatadi. G‘afur G‘ulom jonli tasvir va his-hayajonli til orqali vasvasa va yolg‘onga qarshi o‘z sofdilligini saqlaydigan shaxslarning jasorati va matonatini tarannum etadi. Bu G‘ulomning halollikka insonlarni hayot qiyinchiliklaridan o‘tishga yo‘l ko‘rsatuvchi axloqiy langar sifatida qarashini yaqqol ko‘rsatadi.

Qolaversa, G‘afur G‘ulomning halollikka munosabati o‘zbek madaniy me‘yorlari va tarixiy sharoitlarida chuqur ildiz otgan. Professor Dilrabo Ismoilova o‘zining “O‘zbek adabiyotining axloqiy manzarasi” essesinde G‘afur G‘ulomning halollik haqidagi tushunchasi o‘zbek jamiyatining mehmondo‘stlik, or-nomus, sadoqat kabi an‘anaviy qadriyatlari asosida shakllanganini ta‘kidlaydi . G‘afur G‘ulomning rostgo‘ylik timsolida ana shu madaniy ta‘sirlar o‘z ifodasini topib, jamiyatda o‘z sha‘ni va obro‘-e‘tiborini saqlash muhimligini ta‘kidlaydi.

IV. G‘afur G‘ulom ijodida adolat tushunchasi.

Adolat G‘afur G‘ulom adabiy olamida markaziy o‘rinni egallab, ham axloqiy ideal, ham ijtimoiy farovonlik vazifasini o‘taydi. G‘afur G‘ulom o‘z she‘riyati va nasrida adolatning murakkab jihatlari bilan kurashadi, uning ko‘p qirrali jihati va inson xatti-harakati va ijtimoiy tuzumiga ta‘sirini o‘rganadi.

G‘afur G‘ulom o‘zining “Adolat izlanishlari” qissasida oilasiga nisbatan qilingan adolatsizlikning o‘rnini qoplash uchun safarga otlangan qahramon obrazini tasvirlaydi. G‘afur G‘ulom bosh qahramonning kurash va g‘alabalari orqali adolatga intilishda mas‘uliyat, insof va adolat muhimligini ko‘rsatadi. Bu rivoyat G‘afur G‘ulomning adolatning noto‘g‘riliklarni to‘g‘irlash va jamiyatda muvozanatni tiklash uchun o‘zgartiruvchi kuchiga ishonishini ta‘kidlaydi.

Qolaversa, G‘afur G‘ulomning adolat haqidagi izlanishlari uning halollik haqidagi tasavvurlari bilan chambarchas bog‘langan. Professor Firuz Sharipov o‘zining “O‘zbek adabiyotida axloq va ijtimoiy adolat” nomli essesda G‘afur G‘ulomning halollik va adolat haqidagi g‘oyalari bir-birini mustahkamlaydi, halollik adolatli jamiyat barpo etuvchi poydevor bo‘lib xizmat qiladi. G‘afur G‘ulom asarlarida ko‘pincha shaxsiy halollik va ijtimoiy adolat o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik ta‘kidlanib, adolatli va adolatli jamiyat barpo etish uchun halollikka sodiqlik zarurligi ta‘kidlanadi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, G‘afur G‘ulom ijodida halollik va adolatni tadqiq etishi o‘zbek adabiyotida chuqur ildiz otgan axloqiy tashvishlarni ochib beradi. G‘afur G‘ulom o‘z she‘riyati va nasri orqali bu fazilatlarning shaxs xulq-atvori va jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyatini yoritib beradi. Ushbu tadqiqot G‘afur G‘ulomning o‘zbek adabiyotiga qo‘shgan hissasini chuqur tahlil qilib, mintaqaning madaniy va intellektual merosida halollik va adolatning doimiy ahamiyatiga oydinlik kiritib, ilmiy izlanishlarga hissa qo‘shadi. Ushbu tadqiqot qimmatli fikrlarni taqdim etsa-da, keyingi tadqiqotlar G‘afur G‘ulom ijodining qo‘shimcha jihatlari va uning axloq va ijtimoiy adolat haqidagi zamonaviy nutq uchun ta‘sirini o‘rganishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “G‘afur G‘ulom she‘riyatida axloqiy tashvishlar”, Markaziy Osiyo tadqiqotlari jurnali, 20-jild, 218-son, 220-son
2. “O‘zbek adabiyotida axloqiy o‘lchovlar”, Journal of Central Asian Literature, jild. 15, № 3, 2020 y.
3. “Qiyosiy axloq: G‘afur G‘ulom va Abdurauf Fitrat,”. O‘zbek falsafiy sharhi, 8-jild, 2019-yil
4. G‘afur G‘ulom “Halol odam” she‘ri, G‘afur G‘ulom “Adolat izlanishlari” qissasi. “Tanlangan asarlar” 3-jild.
5. “O‘zbek adabiyotshunosligi jurnali, 25-jild, № 1, 2019 yil
6. O‘rta Osiyo adabiyoti sharhi, 12-jild, № 2, 2020